



Životní jubileum prof. Jiřího Widimského



Obr. 1 – Jiří Widimský se Zdeňkem Fejfarem a Ivo Přerovským (zprava doleva) (snímek z roku 1951)

Jiří Widimský, legenda české kardiologie, se dožívá v plné duševní svěžesti 90 let. Má za sebou trochu trnitou, ale mimořádně úspěšnou životní dráhu. Jeho curriculum vitae bylo zveřejněno v článcích, které vyšly k jeho sedmdesátinám ve *Vnitřním lékařství*, v *Cor et Vasa* a v knize M. Ascherma „Rozhovory s Jiřím Widimským“. Ale snad se sluší při této příležitosti to hlavní zopakovat.

J. W. se narodil poslední den v březnu 1925 v Plzni jako jediný syn podnikatele. K Plzni má stálé vazby a Plzeň si svého rodáka váží. Jiří Widimský je dnes čestným občanem města Plzně. Když vystudoval plzeňské gymnázium, byly vysoké školy stále zavřené, pracoval tedy v otcově podniku, kde se vyučil typografem. Po skončení války nastoupil na lékařskou fakultu v Plzni, ale vzhledem k politickému klimatu, které bylo jemu i jeho rodině v Plzni nepříznivé, přestoupil na lékařskou fakultu do Prahy, kde promoval v roce 1950, jak jinak než sub auspiciis. Po promoci pracoval rok v nemocnici v Karlových Varech, kde se seznámil se svým pozdějším letitým kolegou Ivo Přerovským. V roce 1951 se zakládal v Krči Ústav pro choroby oběhu krevního a Jiří Widimský a Ivo Přerovský se přihlásili do konkursu a byli přijati. Ředitelem samostatného ústavu byl Klement Weber, ale vědeckou výchovu mladých adeptů obstarávali Jan Brod a Zdeněk Fejfar (obr. 1). Brod vedl nefrologickou a Fejfar kardiologickou větev.

Jiří Widimský, stejně tak jako Ivo Přerovský, byli svěřeni do racionální výchovy ke Zdeňku Fejfarovi. Skupina studovala regulaci krevního oběhu a hypertenzi. První vědeckou prací, za kterou získal J. W. v roce 1957 titul kandidáta lékařských věd, byla hemodynamika u nemocných s juvenilní hypertenzí. Práce byla uveřejněna jako monografie v češtině, ale také v němčině a v angličtině ve Švýcarsku. Práce byla bohatě citována a tvořila základ jeho

pozdější reputace jako odborníka na hypertenzi. V polovině padesátých let odchází Z. F. do Světové zdravotnické organizace a skupina se profiluje, Přerovský s Linhartem se věnují periferní a J. W. centrální cirkulaci, zvláště pak plicní cirkulaci a kardiopulmonální fyziologii. J. W. studuje plicní hypertenzi u různých plicních chorob a v této době vzniká jeho první velká monografie „Cor pulmonale bei Lungentuberkulose“, která později vyšla v roce 1964 v tehdejší NDR v nakladatelství Fischer. Publikace z oblasti hypertenze a plicní cirkulace jej zviditelnila při žádosti o stipendium Švédské společnosti pro kardiologii a plicní nemoci, takže v letech 1961–1962 pracoval na interní klinice v Göteborgu pod vedením prof. Werköho a prof. Berglunda. Po návratu z úspěšného pobytu, během kterého publikoval několik prací, je jmenován vedoucím kardiopulmonální skupiny Ústavu pro choroby oběhu krevního. Ve svých 37 letech si tak začíná budovat vlastní tým.

V té době jsem J. W. poznal jako jeho žák osobně a od té doby mám možnost pozorovat jeho práci po více než 50 let zblízka. V šedesátých letech publikoval maximum prací o fyziologii plic a malého oběhu. Zavádí a využívá tehdy zcela nové metody ve vyšetřování, izotopové vyšetření plicní ventilace a perfuze, vyšetřování krevních plynů, měření objemu vody v plicích, objemu krve v plicích, reakci malého oběhu na fyzickou zátěž, na redukci plicního řečiště, na posturální změny, na hypoxii a hyperoxii.

Ale vycházejí také klinické práce o tromboembolické nemoci, o hemodynamice u akutní plicní embolie, o osudu nemocných po masivní plicní embolii, o původu hypoxemie u plicních fibróz. Všechny práce vycházejí v zahraničí v prestižních časopisech.

Jiří Widimský se stává autoritou v oboru plicní cirkulace. Koncem šedesátých let organizuje pražské mezinárodní symposium o plicní cirkulaci, na které přijíždějí hosté ze Spojených států včetně nositele Nobelovy ceny za srdeční katetrizaci André Cournanda. Tato symposia se pak v Praze opakují v pětiletých intervalech. Praha se tak stává mekou plicní cirkulace.

Ve druhé polovině 60. let dochází k politickému uvolnění, J. W. obhajuje v roce 1968 doktorát věd a je jmenován docentem vnitřního lékařství. Jeho habilitační práce vychází jako monografie „Pulmonale Hypertonie“ v tehdejší NSR. Sovětská invaze jej zastihla s celou rodinou na dovolené ve Švédsku, hovoří a píše švédsky a má nabídku vedoucího místa. Po určitém váhání se však vrátil do ústavu, který má nejistou perspektivu. Z ústavu odešel do emigrace jak ředitel Jan Brod, tak i dalších 14 lékařů s vědeckým titulem, tedy polovina pracovníků.

V roce 1971 jsou jednotlivé výzkumné ústavy v Krči sloučeny do IKEM a J. W. má již takový kredit, že ač nešťaník, je pověřen prvním ředitelem IKEM vedením původního ústavu a přechodně i jednoho dalšího ústavu. Ve stejném roce je pak jmenován definitivně přednostou II. interní výzkumné základny IKEM, dříve Ústavu pro choroby oběhu krevního, nyní Kliniky kardiologie IKEM.

V 70. letech se jako přednosta kliniky stále věnuje plicní cirkulaci, spolupracuje s experimentálním týmem prof. Ošťádal, ale svůj okruh vědeckého zájmu rozšiřuje na preventivní kardiologii, rehabilitaci po srdečním infarktu, kardiovaskulární farmakoterapii a vrací se ke svému tématu z mládí, k hypertenzi. Získává řadu funkcí a ocenění: International Fellow of American College of Chest Physicians (1974), je prezidentem European Society for Clinical Respiratory Physiology (1974–1976), korespondujícím členem British Society of Cardiology (1982), je konzultantem Světové zdravotnické organizace (1974). V roce 1976 byl zvolen do výboru Evropské kardiologické společnosti, ve které v letech 1980–1984 působí jako viceprezident. Na domácí scéně pak získává v roce 1976 další funkci jako přednosta nově založeného kardiologického oddělení, později subkatedry kardiologie Institutu pro další vzdělávání lékařů. Profesorem se stává v roce 1978.

Na vrcholu vědeckých a společenských úspěchů byl v roce 1983 překvapivě odvolán z funkce přednosta pracoviště. Nicméně jej tento životní neúspěch nezdolal. Svou energii věnoval činnosti publikační a výukové. V rámci katedry (později subkatedry) kardiologie organizuje doškolovací kurzy, zkouší atestace, a dbá tak na odbornou úroveň lékařů, ze kterých se tvoří do té doby neexistující síť ambulantních kardiologů. V té době především píše.

Jeho publikační činnost je sotva překonatelná. Posuďte sami, 60 monografií, z toho deset v němčině, angličtině nebo ruštině, pět monografií uveřejněných ve Švýcarsku. Autor nebo spoluautor 60 kapitol uveřejněných v angličtině nebo němčině a 34 kapitol českých monografiích, 256 časopiseckých prací v angličtině a 430 v češtině. Není co dodat.

Četnými publikacemi z oboru plicní cirkulace, tromboembolie, srdečního selhání, hypertenze a sekundární prevence srdečního infarktu přispěl k rozšiřování posledních vědeckých poznatků mezi lékaře v praxi. Má zásluhu na tom, že neustálým opakováním, burcováním a upozorňováním na nedostatky pronikly zásady léčby hypertenze, dyslipidemie a sekundární prevence srdečního infarktu do praxe.

Výrazem toho jsou i ocenění, která získal mimo kardiologickou společnost. Je totiž čestným členem České lékařské společnosti JEP, čestným prezidentem České společnosti pro hypertenzi, čestným členem České internistické společnosti ČLS JEP, čestným členem České angiologické společnosti ČLS JEP a čestným členem České společnosti pro aterosklerózu. Získává i čestná členství v zahraničních společnostech. Je Fellow of European Society of Cardiology, International Fellow of American Heart Association, členem New York Academy of Sciences, členem International Society for Hypertension a čestným členem European Society for Hypertension. Zvláště respektován je v mezinárodních společnostech pro hypertenzi. Mezinárodní společnost uděluje na sjezdu Widimského cenu mladým vědeckým pracovníkům.

Význam osobnosti J. W. si uvědomuje nejen lékařská veřejnost, ale i celá naše společnost. V posledních deseti letech byl zvolen členem České lékařské akademie (2004), obdržel zvláštní medaili českého ministra zdravotnictví za mimořádný přínos českému zdravotnictví (2005), na Ev-

ropském kardiologickém kongresu v Miláně byl jmenován čestným členem European Society of Hypertension (2007), obdržel Hlávkovu medaili za celoživotní vědeckou práci na zámku v Lužanech (2007) a čestný diplom Nadace Dagmar a Václava Havlových za celoživotní lékařskou vědeckou aktivitu (2012).



Obr. 2 – Jiří Widimský se svými syny Jiřím a Petrem

Životní dráha, ve které získal věhlas, uznání spolupracovníků a pracovní schopnost do vysokého věku, je hodna obdivu. Tím spíše, že se nenechal zlomit nepřízní doby, nemocí ani nepřízní autorit. I tvůrčí osobnosti s postupujícím věkem zvolňují tempo, přestávají produkovat, stagnují. Widimského touha stále studovat, přednášet a publikovat neopouští ani dnes. Za posledních deset let publikoval devět monografií a 75 časopiseckých prací. Je to výraz neobyčejné píce, kterou prokazoval celý život. K životnímu úspěchu a k tomu, aby si člověk zachoval pracovní schopnost do vysokého věku, ovšem píce nestačí. Je třeba mít dobré geny a také štěstí. Geny jej předurčily k dlouhověkosti a podnikavosti a geny také předal svým dvěma synům profesorům, kteří tuto vlohu zúročují podobně jako jejich otec a předávají je svým lékařským potomkům (obr. 2). Ale ani píce, ani vlohy nestačí, pokud člověk nemá trochu štěstí. Štěstí měl v tom, že se již jako mladý dostal na výjimečné pracoviště k dobrým učitelům a že prošel úskalími režimů. Jeho dalším štěstím je jeho žena, která má neobyčejné pochopení pro jeho práci.

Životní dráha akademického pracovníka je taková, že člověk jako mladý dělá výzkum, pak učí, pak píše a nakonec na to jen tak vzpomíná a píše memoáry. Do tohoto stadia J. W. zatím nedospěl, ale i kdyby se tak někdy stalo, tak se těšíme na další knihu.

Za všechny Tvé žáky a spolupracovníky Ti přeji, aby ses ještě dlouho těšil ze svých úspěchů, z úspěchů Tvých potomků, aby Tě neopouštěl elán a dobrá nálada a zdraví a abychom si ještě užili na tom světě trochu legrace.

Vladimír Staněk